

Biträde, anställdt år 1910.

Uppsättning och kollationering af tabeller.
Korrekturläsning och revidering.
Uppsättning af texttabeller.

Biträde, anställdt år 1908.

Expedition af skrivelser (hand & maskin).
Diverse räknegöromål.
Korrekturläsning af tabeller.

Biträde, anställdt år 1909.

Granskning af primäruppgifter.
Uppsättning och kollationering af tabeller.
Korrekturläsning och revidering.
Uppsättning af texttabeller.
Textgranskning.

Biträde, anställdt år 1908.

Expedition af skrivelser.
Diarie-förande.
Uppsättning af tabeller.
Korrekturläsning af tabeller.
Kontrollräkning af tabeller.
Revidering af tabeller.

Nr 70.

Af Herr **Lindman** om anslag af 4,880,000 kronor till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel.

I proposition till 1911 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel bevilja för år 1912 ett anslag af 4,750,000 kronor, däraf 4,000,000 kronor för påbörjandet af en 1:sta kl. pansarbåt. I den beräknade anskaffningskostnaden för nämnda pansarbåt — 12,000,000 kronor —, hvaraf en tredjedel äskades på extra stat för år 1912, ingick kostnad för två ammunitionsutredningar. Vid denna frågas behandling inom statsutskottet ansåg utskottet det vara tillräckligt att för nämnda fartyg beräkna endast en och en half ammunitionsutredning, hvarigenom skulle vinnas en besparing, som fördelad på tre år utgjorde omkring 120,000 kronor om året. Det för år 1912 beräknade beloppet borde därför nedsättas med 120,000 kronor till 3,880,000 kronor, hvilket belopp jämväl af Riksdagen beviljades.

I sin underdåniga skrifvelse den 30 september 1911, angående utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för år 1913, har marinför-

valtningen anför, att det erforderliga beloppet för fortsättande och avslutande af den pansarbåts byggnad, till hvars påbörjande 1911 års riksdag anvisat medel, utgjorde med inberäkning af kostnaden för endast en och en half ammunitionsutredning, 7,756,000 kronor. Då enligt marinförvaltningens mening detta belopp borde fördelas på två år, men med hänsyn till nu rådande ringa tillgång på arbete vid de inhemska verkstäder, som kunde åtaga sig fartygets nybyggnad, sannolikhet förefunnes, att en större del af byggnadsarbetet än under vanliga förhållanden skulle kunna utföras under år 1913, ansåg marinförvaltningen, att till främjande af pansarbåtens snabbare färdigställande något mer än hälften af det resterande beloppet borde äskas för sistnämnda år. Marinförvaltningen hemställde alltså, att för fortsättande och avslutande af ifrågakvarande fartygs byggnad måtte af 1912 års riksdag äskas ett anslag af 7,756,000 kronor och däraf på extra stat på år 1913 anvisas ett belopp af 4,500,000, kronor.

Kungl. Maj:t har emellertid i Statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslagit Riksdagen att till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel bevilja på extra stat för år 1913 ett anslag af 3,500,000 kronor, däraf 2,500,000 kronor borde afsättas för att användas på sätt framdeles komme att bestämmas, och 1,000,000 kronor vore afsedda för nybyggnad af två 2:a kl. undervattensbåtar. Något anslag för det af marinförvaltningen här ofvan angifna ändamålet har sålunda icke äskats hos Riksdagen.

En undersökning beträffande ändamålet med de anslag hvilka Riksdagen för de sistförflutna 20 åren anvisat för nybyggnad af krigsfartygsmateriel, visar, att anvisningarna, fördelade på de stora hufvudgrupperna: *pansarfartyg* (1:a kl. pansarbåtar och pansarkryssare), *torpedfartyg* (jagare, torpedbåtar och undervattensbåtar) samt *öfriga krigsfartyg* (torpedkryssare, min- och ballongfartyg) ställa sig på följande sätt:

För åren	Anvisadt för nybyggnad.			
	Af pansarfartyg.	Af torpedfartyg.	Af öfriga krigsfartyg.	Summa.
1892—1896	5.6 milj. kr.	0.4 milj. kr.	0.8 milj. kr.	6.8 milj. kr.
1897—1901	24.9 » »	2.3 » »	3.7 » »	30.9 » »
1902—1906	21.8 » »	6.4 » »	0.2 » »	28.4 » »
1907—1911	— —	19.9 » »	1.6 » »	21.5 » »

För 10-årsperioden 1897—1906 har sålunda i medeltal per år anvisats för nybyggnad af pansarfartyg omkring 4.7 milj. kronor och för nybyggnad af torpedfartyg m. m. omkring 1.3 milj. kronor. För 5-årsperioden 1907—1911 åter har icke något anslag anvisats för nybyggnad af pansarfartyg, under det att däremot torpedflottan och minförsvaret utbyggts för en årlig medelkostnad af 4.3 milj. kronor.

Genom det häraf förorsakade långa uppehållet i pansarbåtsbygge — till en början i afvaktan på afgörande af lämplig fartygstyp och därefter på grund af landets ekonomiska förhållanden — har förvisso en planmässig ersättning af den föråldrade materielen försvärats. Och då det synes mig vara uppenbart, att än vidare uppskof i det sålunda sedan flera år tillbaka afstannade pansarbåtsbyggandet skulle medföra än större svårigheter att vidmakthålla den svenska flottan, så att den kan taga verksam och framgångsrik del i landets försvar, vågar jag — på grund af ärendets enligt min mening utomordentligt stora betydelse — upptaga frågan om åtgärders vidtagande för att arbetena å den pansarbåt, till hvars påbörjande medel redan äro af föregående års riksdag anvisade, må så skyndsamt som möjligt kunna slutföras.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1911 års riksdag motiverade dåvarande statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet utförligt och med stöd af omfattande utredningar såväl behovet för flottan af sjögående pansarbåtar, som ock lämpligheten af den af honom tillstyrkta F-typen äfvensom behovet af snar anskaffning af sjögående pansarbåtar; och synes det icke vara erforderligt att här upprepa dessa skäl. Man torde för öfrigt i allmänhet numera i vårt land vara ense därom, att flottan för att kunna fylla sina ansvarsfulla uppgifter vid landets försvar måste äga sjödugliga kustpansarfartyg, hvilka — det må uttryckligen framhållas — ingalunda äro afsedda att bilda en sjögående slagflotta men väl att såsom kärna i vår kustflotta ingå i det rörliga kustförsvaret och där samverka med våra jagare, torpedbåtar och undervattensbåtar samt med minförsvaret. Meningskiljaktigheterna i pansarbåtsfrågan torde sålunda för närvarande gälla beskaffenheten af den fartygstyp, hvilken sjöförsvarets myndigheter, efter granskning i samband med försvarsplanen och med kännedom om flottans sätt att uppträda för riksförsvaret i dess helhet, tillstyrkt till antagande. Fackmännen å sin sida äro väl i det närmaste eniga därom, att fartyg af ungefärligen F-typens beskaffenhet skulle tillföra flottans viktigaste vapen, artilleriet, ett större efter våra ekonomiska och geografiska förhållanden afpassadt krafttillskott, än som kan för motsvarande kostnad på annat sätt erhållas. Högst få äro de personer med sjömilitär bildning, som

angifvit härifrån afvikande mening; och det bör bemärkas, att hos detta fåtal ingen som helst inbördes enighet blifvit uppnådd. Å andra sidan framställas betänkligheter i fråga om de ekonomiska konsekvenserna af att i flottan införa ett i förhållande till vår senast byggda pansarbåt icke oväsentligt större och dyrare fartyg; och man har äfven framhållit saken af en plan för flottans ersättningsbyggnader under denna förut-sättning såsom ägnad att framkalla oro för framtiden. Härvid må erinras därom, att man utomlands under senare år öfverallt funnit sig nödsakad att vid nybyggnader öka storleken af och stridsvärdet hos pansarfartygen, och att redan af denna orsak det lär vara nödvändigt för oss att tillse, att landets sjöförsvår tillföres pansarfartyg, hvilka inom gränserna för våra resurser erhålla så tillfredsställande stridsegenskaper som möjligt, äfven om därigenom antalet måste af ekonomiska skäl minskas. Det må äfven framhållas, att för den händelse den nuvarande sjögående pansarfartygsmaterielen skulle ersättas fartyg för fartyg med 1:a klass pansarbåtar af Oscar II:s typ, detta skulle medföra ungefär samma anskaffningskostnad, som komme att betingas däraf, att omsättningen skedde så, att hvarje 3-tal af de nuvarande pansarbåtarna ersattes med 2 pansarbåtar af F-typ. Det har redan i 1911 års statsverksproposition visats, att den senare lösningen innebär högst betydande företräden såväl med hänsyn till pansarflottans stridsvärde som ock i fråga om de däraf förorsakade lägre årliga kostnaderna för underhåll och bemanning. Hvad vidare beträffar en plan för krigsfartygens småningom skeende ersättande, så framlades — såsom känt — en byggnadsplan omfattande perioden 1912—1919 i det betänkande angående försvarsväsendets stärkande, som 1907 års försvarskommitté afgaf den 5 december 1910. Denna plan grundade sig därpå, att för nybyggnad af krigsfartygsmateriel skulle afses i medeltal per år ungefär samma belopp, som — jämväl i medeltal per år — under 10-årsperioden 1901—1910 af Riksdagen anvisats för motsvarande ändamål och för ändring af äldre fartyg; planen åsyftade byggandet af tre pansarbåtar af ny typ och anskaffning af fartygsmateriel i öfrigt för omkring 16 miljoner kronor.

Granskas vår sjögående flottas pansarfartygsmateriel med hänsyn till tjänstedugligheten, så befinnes (se bilagan), att af de nuvarande pansarbåtarna halfva antalet, en efter annan, under de närmaste åren uppnått sådan ålder, att de böra afföras från kustflottan, hvars verksamhet de i annat fall komme att i otillbörlig grad hämma. Man har således att emotse en i hastig takt skeende försämring af stridsvärdet hos denna viktiga del af flottan, jämväl beroende därpå, att samtidigt stridsvärdet hos de i kustflottan kvarstående pansarbåtarna år efter år minskas. Vid 1920 års in-

gång kunna sålunda icke flera än 6 af de nuvarande 12 stycken 1:a klass pansarbåtarna beräknas tillhöra denna rörliga sjöstyrka, och stridsvärdet hos dessa pansarbåtar, ställdt i samband med den alljämt fortgående utvecklingen rundt om oss, kan förutses vid nämnda tidpunkt vara så väsentligt lägre än nu, att flottan, därest ersättning för den föråldrade pansarfartygsmaterielen icke skyndsammast beredes, ingalunda blefve i stånd att uppträda med tillbörlig kraft. Beaktas därjämte, att å utländska skeppsvarf i vår omedelbara närhet omfattande arbeten fortgå i syfte att genom nybyggnader och omdaning stärka sjöförsvaret hos våra grannar, blifver den utomordentliga vikten af att så snart ske kan bereda ersättning för våra i första hand föråldrade pansarbåtar alltmera uppenbar, i all synnerhet som byggandet af en pansarbåt inom landet måste beräknas taga i anspråk en tid af minst 3 år från det att fartygsritningarna blifvit färdigställda.

Då försvarsutredningar i vårt land hittills alltid kräft en afsevärd tid, torde det kunna antagas, att resultatet af den senast anbefallda utredningen allra tidigast år 1914 kan komma att föreläggas Riksdagen. Skulle nu arbetena å den pansarbåt, till hvars påbörjande 1911 års riksdag beviljat medel, uppskjutas till nämnda år eller måhända än längre, komme tydligen den pansarbåt, som skulle ersätta den mest föråldrade materielen, att tillföras flottan långt senare än vid den tidpunkt, då vår minst stridsdugliga pansarbåtsdivision borde vara från kustflottan afförd. Här torde böra erinras därom, att ett af hufvudvillkoren vid F-typens framställande varit, att fartyg af nämnda typ skola kunna inom skärgårdarna uppträda i samverkan med våra nuvarande pansarbåtar af 1:a klass. Äfven om den förenämnda försvarsutredningen skulle resultera i en från F-typen skiljaktig pansarbåtstyp, lærer dock under inga förhållanden skillnaden blifva så stor, att samverkan mellan fartyg af sistnämnda typ och af F-typen eller de nuvarande pansarbåtarna äfventyras.

Då jag hyser den uppfattningen, att för landets säkerhet det är af största vikt att sjöförsvarets effektivitet upprätthålles, att för detta ändamål kontinuitet i fartygsbyggandet är nödvändig samt att flottan icke utan att äga för henne afpassade kustpansarfartyg kan vara i stånd att verksamt biträda vid landets försvar, och då enligt min mening ett uppskof i det af 1911 års riksdag beslutade pansarbåtsbyggandet, hvilket beslut innebär att byggandet af den nya pansarbåten skulle påbörjas år 1912, är ägnadt att allvarligt äfventyra vår pansarflottas bestånd, anser jag det vara nödvändigt, att medel för arbetenas fortsättande jämväl under år 1913 af Riksdagen beredes. Ehuru det visserligen vore i hög grad önskvärdt, att det af marinförvaltningen äskade beloppet — 4,500,000 kronor — blefve

för ändamålet anvisadt, vill jag likväl icke nu ifrågasätta högre belopp än det, som 1911 års riksdag anvisat för år 1912 för användning under år 1913 i af mig angifvet syfte.

Jag anser sålunda, att till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel bör anvisas på extra stat för år 1913 dels, såsom Kungl. Maj:ts föreslagit Riksdagen, 1,000,000 kronor för anskaffning af två 2:a klass undervattensbåtar, dels 3,880,000 kronor för fortsättande af arbetena å ofvannämnda pansarbåt.

Jag får alltså vördsamt hemställa,

att Riksdagen — med afslag å Kungl. Maj:ts proposition angående nyanskaffning af krigsfartygsmateriel — beviljar på extra stat för år 1913 till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel ett anslag af 4,880,000 kronor, hvaraf 3,880,000 kronor för fortsättande af arbetena å den 1:a klass pansarbåt, till hvars påbörjande Riksdagen på extra stat för år 1912 anvisat medel.

Stockholm den 25 januari 1912.

Arvid Lindman.

Bilaga.

Tabell

utvisande det antal af nu förefintliga 1:a klass pansarbåtar, som kan beräknas användbara i kustflottan vid slutet af åren 1915—1925.

Fartygets namn	Färdigbyggdt år	Förefintliga år 1912	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Svea (ändr. 04)	86	1											
Göta (ändr. 01)	91	1											
Thule (ändr. 03).....	93	1											
Oden	97	1	1	1	1								
Thor	99	1	1	1	1	1	1						
Niord.....	99	1	1	1	1	1	1						
Dristigheten	01	1	1	1	1	1	1	1	1				
Äran	02	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
Vasa	02	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
Tapperheten	03	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Manligheten	04	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Oscar II	07	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Summa		12	9	9	9	8	8	6	6	5	3	2	1

Anm. 1. Tabellen är uppgjord under förutsättning, att hvarje fartyg är tjänstbart i kustflottan i 20 år efter färdigställandet, det år oräknadt, under hvilket fartyget blifvit färdigbyggdt.

Anm. 2. Det är att märka, att stridsvärdet af den i kustflottan användbara pansarbåtsmaterielen sjunker hastigare än antalet. Om sammanlagda tjänstetiden i kustflottan och i 2:a linjen för hvarje pansarbåt räknas till 30 år, kan stridsvärdet beräknas sjunka med $\frac{1}{30}$ om året. Om stridsvärdet för kustflottans samtliga nuvarande pansarbåtar betecknas

för år 1904 med 10, så blifver det

» » 1912 » 7,1

» » 1915 » 5,6

» » 1920 » 3,2.